

kmotry s dívkou navěčer u pramene a kmotřin úmysl naklonit dívku mladíkovi, který se o ni uchází. Rozdělení v repliky umožňuje propletení vlastních vyprávění rámcovými motivy, protože kmotřa různými prostředky svádí ustavičně řeč k tématu, které má na mysli, a každý z těchto prostředků je součástí rámce. — Přestože zde jde o snahu jedné osoby ovlivnit osobu druhou, nemůže být řeči o současném rozvíjení několikerého kontextu, neboť při formování každého vyprávění se zde důrazně uplatňuje zřetel k traktované skutečnosti, takže při souvislých vyprávěních upíná čtenář svou pozornost plně na vyprávěnou příhodu, kdežto na přítomnost druhé osoby téměř zapomíná. — Je tedy lyrický nebo epický dialog spíše variantou monologu než jeho protikladem. Při tomto tvrzení máme ovšem na mysli toliko takový dialog, který tvoří *celé* lyrické nebo epické dílo. Rozbor krátkých dialogů, vkládaných do lyrických reflexí, epických vyprávění atp., by nám ovšem ukázal, že výstavba *takovýchto* dialogů je jiná — totiž „dialogičtější“, stejně jako dramatický monolog je variantou, nikoli protikladem dialogu.

Jsme u konce rozboru jazykové stránky dramatu. Základní rysy dramatické struktury jsou jím v podstatě již určeny, protože způsob zacházení s materiálem — a tím je pro drama jazyk — je pro charakter každé struktury rozhodující. V dalším půjde tedy vlastně jen o vyslovení důsledků plynoucích z rozboru jazykové stránky. Pokusíme se proto ještě pro přehlednost shrnout dosavadní zjištění: Dramatický dialog je — na rozdíl od dialogu běžného života — nejen souborem střídavých projevů různých osob, nýbrž i projevem jednotným, jímž se básník obrací k čtenáři. Tato jednotnost umožňuje dramatickému dialogu zvláštní rozvinutí znaků, které jsou pro dialog specifické, a činí jej tak nejvyhranějším typem dialogu vůbec. To nás opravňuje definovat drama jako básnický druh dialogický, na rozdíl od lyriky a epiky, druhů monologických. Rozdíl mezi dramatem a monologickými druhy nezáleží v tom, že by dialog byl *výhradním* útvarům dramatu, nýbrž v tom, že je útvarům *dominantním*. Vedle dialogu se při výstavbě dramatu uplatňují i útvary monologické (reflexe, vyprávění, popis, charakteristika a líčení), ovšem jako útvary podřízené, sloužící dialogu, který jakožto dominanta je v dramatu samoučelný, je vlastním nositelem estetické funkce. Monologické útvary pak, čím více se blíží k této dominantě, tím více se přizpůsobují její výstavbě, až po-

sléze tzv. dramatický monolog je vpravdě dialogem, toliko nerozděleným v repliky. Naopak zase v lyrice a epice jsou osudy dialogu stejné s osudy monologických útvarů v dramatu. Rozlišení básnických druhů není tedy dáno rozdílností jejich prvků, nýbrž rozdílností hierarchie, v níž každý z nich seskupuje tytéž prvky.